

Το Άγιον όρος στην επανάσταση του '21

Αφιέρωματα / 1821-2021: Ανάσταση του Γένους

Ηλίας Λιαμής, Σύμβουλος Ενότητας Πολιτισμού

Το μαντάτο του ξεσηκωμου σκόρπισε ενθουσιασμό στις μονές του Αγίου Όρους. Για όλη την κοινότητα των μοναχών, η Επανάσταση έγινε το πρώτο μέλημα. Αυτό που συγκλόνησε τους μοναχούς και τους γέμισε με αποφασιστικότητα ήτανε η είδηση του απαγχονισμού του εθνομάρτυρα Πατριάρχη Γρηγορίου του Ε΄ στις 10 Απριλίου του 1821. Πριν την επανάσταση, Τούρκοι δεν υπήρχαν στον Άθωνα. Έτσι, με το ξέσπασμα της Επανάστασης, οι μονές παραχώρησαν στους επαναστάτες τα κανόνια τους που τα είχαν για προστασία από τους πειρατές καθώς και πυρομαχικά και τρόφιμα, ενώ μετέτρεψαν τα εργαστήρια του χαλκού που βρίσκονταν σε κάθε μονή σε εργαστήρια κατασκευής πυρομαχικών.

Η Ιερή Κοινότητα επικοινωνήσε αμέσως με τον επαναστάτη της Μακεδονίας Εμμανουήλ Παπά και τον κάλεσε να μεταβεί στη Μονή Εσφιγμένου για να πάρει τρόφιμα και πολεμοφόδια, ενώ σε ένα λιτό εγκύκλιο σημείωμα κατέληγε:

«Να στεκόμεθα δια το καλόν του κοινού μας έως θανάτου κατά χρέος... Μάχου

υπέρ πατρίδος και πίστεως».

Πολλοί από τους μοναχούς βρέθηκαν στα πεδία των μαχών. Οι περισσότεροι δεν κράτησαν όπλο όπως ορίζει ο μοναχικός κανονισμός. Εμπύχωναν όμως τους μαχητές, τους στήριζαν με υποσχέσεις και διαβεβαιώσεις για την αξία της θυσίας υπέρ της πίστεως και της πατρίδας και με θυσιαστική διάθεση εξυπηρετούσαν κάθε είδους ανάγκη, όπως την τροφοδοσία και την περίθαλψη των τραυματιών.

Οι μόνες που πρωτοστάτησαν στον ξεσηκωμό ήταν η Εσφιγμένου και η Χιλιανδαρίου. Ιδιαίτερα η Μονή Εσφιγμένου, έχοντας ηγούμενο τον Ευθύμιο, ιδιαίτερο γραμματέα του Αγίου Γρηγορίου του Ε΄, φιλικό και στενό συνεργάτη του Εμμανουήλ Παππά, τίθεται επικεφαλής όλης της μοναχικής αδελφότητας, η οποία διαμοιράζεται στα διάφορα επαναστατικά σώματα.

Παράλληλα, οι μοναχοί προσφέρουν στον αγώνα τα πάντα, μέχρι και τα καίκια τους για να μετατραπούν σε πυρπολικά. Κάποια από αυτά πυρπόλησαν τουρκική φρεγάτα στον κόλπο της Αμμουλιανής.

Δυστυχώς, πολύ σύντομα τα πολεμοφόδια και τα τρόφιμα εξαντλούνται και σταδιακά, οι επαναστατημένοι Έλληνες, πολεμιστές και μονάχοι, αρχίζουν να αμύνονται, χωρίς όμως επιτυχία. Οι Τούρκοι, μαθαίνοντας την εμπλοκή του Αγίου Όρους στον ξεσηκωμό άρχισαν να καίνε μαζί με τα χωριά και τα μετόχια των ιερών μονών καθώς και όλους τους καρπούς που είχαν συλλέξει. Στις 13 Ιουλίου οι Τούρκοι καίνε την Ιερισσό και στις 27 Οκτωβρίου η σφαγή και η πυρπόληση της πόλης του Πολυγύρου.

Οι μόνες του Αγίου Όρους αναλαμβάνουν πλέον να δώσουν καταφύγιο στις 7.000 περίπου γυναίκοπαιδα που έχουν ξεσπιτωθεί.

Στις 15 Δεκεμβρίου 1821 ο Άθως συνθηκολογεί και εγκαθίστανται σε αυτόν 3.000 Τούρκοι στρατιώτες. Οι μοναχοί δεσμεύτηκαν να παραδώσουν στους Τούρκους όλα τα όπλα και τα πολεμοφόδια και να καταβάλουν κεφαλικό φόρο. Μέσα σε ελάχιστους μήνες, τέλη του 1821, τα 2/3 των μοναχών δεν βρίσκονται πλέον στο όρος. Κάποιοι από αυτούς είχαν συλληφθεί ως όμηροι και κλείστηκαν στις φυλακές της Θεσσαλονίκης όπου και πέθαναν από τα βασανιστήρια τις στερήσεις και τις κακουχίες.

Σταδιακά, τα τουρκικά στρατεύματα αυξάνουν την ερήμωση. Πέρα από την βαρύτατη φορολογία, οι μόνες λεηλατήθηκαν και οι Τούρκοι άρπαζαν ακόμα και το μολυβί από τις στέγες των ναών με αποτέλεσμα να μπαίνουν τα νερά και να

καταστρέφονται οι τοιχογραφίες. Βεβαίως, τα σπουδαιότερα κειμήλια είχαν διαφυλαχθεί από τους μοναχούς οι οποίοι τα φόρτωσαν σε καράβια και τα πήγαν στα κοντινότερα νησιά Σκιάθο και Σκόπελο και αργότερα στην Ύδρα και τον Πόρο, όπου τα εμπιστεύτηκαν σε μοναστήρια της Στερεάς Ελλάδας αλλά και του Ιονίου.

Η δραματική αυτή κατάσταση κράτησε μέχρι τον Απρίλιο του 1830 όταν ο τουρκικός στρατός αποχώρησε και άρχισε να αποκαθίσταται η τάξη. Στα εννέα αυτά χρόνια το Άγιον Όρος αλλά και όλη η Χαλκιδική μπορούν να καυχώνται πως κράτησαν απασχολημένους περίπου 10,000 Τούρκους οι οποίοι, υπό άλλες συνθήκες, θα είχαν ενισχύσει τα στρατεύματα καταστολής της επανάστασης στη Ρούμελη και το Μοριά.

Το Άγιον Όρος στάθηκε δίπλα στον αγώνα της πατρίδας για Ελευθερία. Το τίμημα ήταν βαρύ αλλά μπορεί να καυχάται πως συνέβαλε στην αναγέννηση του Γένους, παραμένοντας μέχρι σήμερα πνευματική πηγή για την Ελλάδα και όλη την Ορθοδοξία.

<https://bit.ly/3byfEhg>